

$$s = v \cdot t$$

Essay

Miloslav Král Český

Dráha, kterou těleso v určitém čase urazí, je prý tím delší, čím vyšší rychlostí se to těleso pohybuje. Fyzikové na to určitě mají i nějaký důkaz. A přece to nemusí platit vždycky. Mnozí motorkáři by dokonce mohli dokázat, že je to naopak. Kdyby mohli...

* * *

V chaloupce pojmu *dráha* přebývá více významů. Od jednoduchého didakticky veličinového s označením *s*, přes dráhu závodní, životní, brzdou, dráhu letu, až k významu ve tvaru železničně plurálním.

Samotné to slovo je vlastně takovým společným příjmením nebo rodovým jménem, přičemž každá z příbuzných drah je dráhou autonomní, s odlišnými a nezaměnitelnými vlastnostmi.

Uvedené tvrzení se může jevit jako zjednodušené. Taky je. Kdejaký metaforofil by totiž jistě mohl k nebohým motorkářům docela zaměnitelně přiřadit většinu ze jmenovaných drah, společně s nepředvídatelnými serpentinosoidami, ať už v osudu nebo na asfaltu.

Záměrné zjednodušení by mělo předznamenat, že následující text nebude obhajobou nějaké extrémní pomalosti, ale jakýmsi „zvýrazňovačem“ pravého významu slov.

Některé uměle přenesené významy slov nebo slovních spojení mohou být pro někoho přijatelnější než pro někoho jiného. A naopak – některé mohou být přijatelnější pro toho někoho jiného než pro toho někoho. A tak často dochází k tomu, že když dva chtějí říci totéž, nemusí to znít stejně. Což vyžaduje zvýšenou pozornost při naslouchání nejen těm dvěma, ale všem bližním.

Slovem *všem* není samozřejmě myšleno všem. To by ani dobře nešlo – každý má bližních několik miliard. A navíc – některá naslouchání nepůsobí příznivě na udržitelnost zdravíčka, náladičky a často i stoličky. Slovo *všem* znamená, že by nemělo být rozlišováno předem. To je rozdíl. Nezaměňovat!

Slovem *bližním* není zase myšleno osobám blízkým nebo blízko žijícím. Žít mohou klidně třeba až v daleké Austrálii. I když – naslouchání Australanům by pro někoho mohlo být problematické kvůli jazyku. A nejen to. Oni tam mají ve dne noc a v noci den a v zimě léto... a vůbec – všechno je to u nich nějak postavené na hlavu. Austrálie by tedy nebyla tím zrovna vhodným územím pro naslouchání. Abych ale nerozlišoval předem, budiž zavedena další zjednodušující podmínka: Nadále bude sledováno naslouchání pouze v některém z jazyků evropských. Přičemž ten český bude zákonitě nejvhodnější.

Vycházím totiž z předpokladu, že člověk se při konverzaci v cizím jazyce přece jen musí cítit podobně, jako když byl s někým cizím v cizí posteli.

(Špičkový znalec cizích jazyků si může, když nebude souhlasit, předcházející větu

přeškrtnout. Pokud se stane, že i jazykový negramot uzná za vhodné ji přeškrtnout, může též. Ve svém výtisku si totiž může škrtnat co chce – a zvláště, když má svůj důvod.)

Je skutečností, že mnohá slovní spojení, používaná na českém území, jsou srozumitelná, významově jednoznačná, ale především vžitá. Některá z nich vžitá tak moc, až ten jejich punc ustálenosti malinko vadí, jako kdyby něčemu – těžko říci čemu – překážel: ...*praská ve švech zlatý mok ...dnešní uspěchaná doba ...nerudovská otázka ...vrtat koleno ... z chlupaté deky ...houska na krámě ...prázdná sláma ... prázdná sláma ... prázdná sláma...*

Když je člověk slyší nebo čte, má ničím logickým nezdůvodnitelný pocit nechtěné spoluúčasti na cizím provinění. Má nutkání podívat se za sebe, bezděčně se maličko nahrbí a přeje si, aby přitom nebyl „přistižen“. A aby celá ta nepatřičná virtuality show byla už pryč.

Jedná se přitom o formulace, které pokud se neshoufují dohromady s frázemi lživými (a to ony někdy rády), jsou celkem neškodné. Jsou součástí jakési mezilidské smlouvy bez podpisu. I přes svou překladatelskou „neohebnost“ jsou už nějak zkanonizované a asi by nebylo dobré je násilně měnit nebo rušit. Třeba budou za čtyřicet nebo za sedmdesát roků vypadat jinak, mohou samovolně mutovat, bobtnat, nebo odumírat. Ať tedy jsou. Ať zatím žijí. Nikoliv AŤ ŽIJÍ! Ale ať žijí.

Když už by mělo k nějakým změnám dojít, tak ať je to u takových zaběhlých polorčení, která jako kdyby byla napadena virem věcné nesprávnosti a někdy až převrací smysl celého výroku. U těch by se úprava do odpovídajícího stavu neměla odkládat.

Občas jsme například svědky svévolné a navíc nelogicky provokativní diskriminace, když slyšíme o lidech zaměstnaných v dolech. Není mezi nimi ani jeden jediný dolník, zato horníků je tam k nespočítání. Má to tak zůstat?

Rovněž je dost znepokojivé, když tak romantický a povznášející jev, jakým jsou dychtivé a oboustranně něžné manželské dobrovolnosti, degraduje nějaký pacholek na kdesi zaslechnutý zkrácený tvar – manželské povinnosti! Není třeba v tom hned vidět zlý úmysl, pravděpodobně to bude z pohodlnosti. No, ale tím spíš – pro tu jednu slabiku...?

Podobně: Když někdo najde v lese obyčejnou studánku, může se z ní kromě všelijakých ptáků nebo laní napít i on sám. Kdyby se mu podařilo najít studánku dokonale čistou a měl by s sebou zrovna jednoho nebo i více kojenců, mohl by je nechat (i když s přidržováním) napít taky. Pokud by ale studánka byla čistá úplně křišťálově, neměl by z ní pít ani potkan! Ačkoliv, zrovna ten... třeba jo.

A nebo: Stane se, že nějaký vrahoun dostane trest doživotí. Potom tím, že žije, si vlastně sám ten trest prodlužuje. Vyšší stupeň bezvýchodnosti by se hledal těžko. A snad právě proto – jako výraz nepovinné shovívavosti – používá soudce ten mlhotvorný a zčásti i falešně slibující eufemismus „doživotí“, čímž ve skutečnosti zamlčuje pravé znění rozsudku. Tím je totiž „dokonceživotí“ nebo snadněji vyslovitelné „nadosmrtí“. To přece jen – i přes tu neobvyklost - poctivěji vystihuje situaci.

Podobných příkladů existuje ještě víc než jen několik. Je ale už dlouho po půlnoci, oči pálí, obě dvě, hlava padá, dýchání je povrchní, v nohách brabenci, znáte to ... možná že správně mělo být mravenci... i to uvažování je už povrchní. A navíc - v posteli čeká celovoňavá vlastní manažerka ... opravuji: manželka. Hm, asi to už budu muset nechat nedokončené...
